

LAWYERS' ENVIRONMENTAL ACTION TEAM (LEAT)

Melchisedeck Sangalali Lutema

Julai 16, 1966 - Agosti 11, 2023

**RISALA YA RAMBIRAMBI YA LEAT KWA KIFO CHA MWANACHAMA
MWANZILISHI WA LEAT WAKILI MELCHISEDECK SANGALALI LUTEMA**

Tumsifu Yesu Kristu,

**Baba Paroko,
Mama Alistidia Lutema,
Adam, Abel, Aaron, na
Andrea Lutema, Wafanyakazi wa MSL Attorneys,
Wanachama na Wafanyakazi wa LEAT,
Na
Waombolezaji Wenzangu**

Tumekusanyika hapa leo hii kusema kwa heri kwa ndugu yetu, Mwanasheria na wakili nguli, mbobevu, mahiri, mcheshi, mjanja, na muungwana Melchisedeck Sangalali Lutema. Sisi Lawyers' Environmental Action Team (LEAT) huu ni msiba mkubwa kwetu kwani Lutema alikuwa mwanachama wetu mwanzilishi na yeye pia ndiye aliyekuwa mwanachama wetu wa kwanza kupewa jukumu la kufanya kazi ya ushauri ya kwanza katika masuala ya mazingira mnamo mwaka 1995.

Ni kazi tuliyopewa na Baraza la Usimamizi na Utunzaji wa Mazingira (NEMC) kule Singida alifanya kwa uweledi mkubwa na kutufanya LEAT, ambao wote tuliokuwa tumeiunda hatukuwa tumesomea sheria za mazingira, lakini, huku tukiongozwa na azma ya kujifunza kwa kutenda, tulianza na kutekeleza majukumu yetu.

Kwa upande wangu binafsi tulikuwa wanafunzi wa darasa moja la sheria tuliojiunga na Kitivo cha Sheria cha Chuo Kikuu cha Dar es Salaam mnamo mwaka 1989 na kuhitimu mwaka 1993 ni kutokana na kuwa mnamo mwaka 1990 wanafunzi wote tulifukuzwa chuo kwa mwaka mzima na Raisi Ali Hassan Mwinyi kutokana na madai eti tulikuwa tumemtukana matusi ya nguoni.

Lakini ni kipindi tulichoshiriki kupigania kuanzishwa kwa mfumo wa vyama vingi, kupinga mfumo wa kuchangia elimu ulioanzishwa na Raisi Mwinyi akisaidiwa na Waziri wa Sayansi na Elimu ya Juu, Dr. William Shija na baadaye Benjmini William Mkapa (1992). Lutema alikuwa si mzungumzaji katika harakati hizo bali mtendaji kuhakikisha kuwa maazimio ya kugomea masomo ili kupigania haki za wanafunzi yanatekelezwa.

Baada ya hapo Lutema alikuwa nasi na kuweza kutuwakilisha katika mikutano na makongamano makubwa duniani. Aidha, Mwaka 1999 alikwenda Marekani ya kuwa Fellow wa Mazingira katika Taasisi maarufu ya Mazingira na Maliasili Duniani World Resources Institute (WRI) iliyoko Washington DC utendaji wake wa kazi uliifanya World Resources Institute watake kumchukua kwa muda mrefu zaidi lakini Lutema alikataa na kusema anataka kurudi Tanzania hii ndiyo iliyopelekea LEAT kumtuma Tundu Athiphas Mughwai Lissu kwenda WRI na kuendeleza ushirikiano kati ya LEAT na WRI. Baadaye mwaka 2000 Lutema alirudi Marekani kwenda kusoma Masters of Laws, (LL.M) katika American University College of Laws Washington na kuhitimu mwaka 2001 ambapo alirudi Tanzania na kuendelea na majukumu yake na LEAT na kampuni yake ya Uwakili ya Lutema & Company Advocates, baadaye Asyla Attorneys kabla ya kuanzisha kampuni yake ya MSL Attorneys mwaka 2016.

Ndugu Waombolezaji Wenzangu,

Ni Melchisedeck Sangalali Lutema huyu ambaye tunamuaga leo ambaye ndiye alitujuza taarifa za siri za njama za kutaka kuua wanachama wanne wa LEAT akiwemo yeye, Vincent Shauri, Tundu Lissu, na mimi mnamo mwaka 2002. Hii ni kutokana na harakati za LEAT kuwapigania Wachimbaji wadogo wa Bulyanhulu ambaao walikuwa wameondolewa katika maeneo yao ili kuruhusu kampuni ya Kahama Mining Company Limited (KMCL) iliyokuwa kampuni tanzu ya Sutton Resources ya Australia kufanya kazi za uchimbaji wa dhahabu katika maeneo hayo. Uondoaji na ufukuzaji wa Wachimbaji wadogo ulisababisha kuzikwa hai kwa zaidi ya watu 52 waliokuwa chini ya mashimo licha ya kuwa kulikuwa na amri ya zuio ya Mahakama Kuu ya Tanzania Kanda ya Tabora iliyozuia KMCL na Polisi kuwaondoa Wachimbaji hao.

Uongozi wa Mkoa wa Shinyanga chini ya aliyekuwa Mkuu wa Mkoa wakati huo Jenerali Tumainieli Kiwelu na RPC David Mnubi ulikiuka amri hiyo na kuwaondoa kwa nguvu na kufikia mashimo.

LEAT mwaka 2000 ilianzisha kampeni ya kutaka uchunguzi huu ufanywe ili kujua nini kilitokea lakini serikali ya Tanzania na Kampuni ya Barrick Gold ambayo ilinunua mgodi huo kutoka Sutton Resources Mwaka 1999 walikataa na hivyo jitihada hizo za LEAT zilisababisha baadhi ya viongozi katika Jeshi la Polisi na Serikali kuamua kuchukua hatua za mkato za kukatisha maisha yetu. Lutema alipozipata taarifa hizo kutoka kwa Bosi wetu wa zamani Marehemu Julius Francis Ishengoma Ndyanabo (wa Kampuni ya Uwakili ya Julius Chambers Advocates) basi yeye (Lutema) na Marehemu Vincent Shauri waliitisha Press Conference pale katika Ukumbi wa Maelezo na hivyo kuufahamisha ulimwengu juu ya njama hizo. Jeshi la Polisi kama kawaida yake lilikana lakini ukweli ni kuwa njama hizo zilikuwepo na kufichuliwa kwake ndiko kulisababisha wanachama hao wanne kuwa hai. Hivi sasa Vincent Shauri (2006) na Melchisedek Sangalali Lutema (2023) ni marehemu.

Sisi kama LEAT tunasema asante sana kwao kwa ujasiri wa kusema kuufichua na kuusema bila woga uovu huo. Ni ushujaa huu unaohitajika hata sasa ambapo tuna utawala na viongozi wasioamini kuwajibika kwa wananchi na kujiona kuwa wana ukiritimba wa maarifa na busara wakati ni watu wa kawaida sana.

Aidha, Lutema alishiriki na kuiwakilisha LEAT katika makongamano makubwa duniani likiwemo la The World Summit on Sustainable Development (WSSD) Johannesburg Afrika ya Kusini mnamo mwaka 2002 ambapo ujumbe wa LEAT ulijumuisha Dr. Palamagamba John Aidan Mwaluko Kabudi na Rugemeleza Nshala na Melchisedek Lutema. Nini kilimpata Dr. Kabudi hadi baadaye kuwa Profesa wa Majalalani ni suala lingine lakini tulikuwa naye LEAT tukiendesha kampeni ya kutungwa kwa Sheria ya Utunzaji wa Mazingira.

Ndugu Waombolezaji Wenzangu,

Tumzungumzieje zaidi rafiki na ndugu yetu Lutema: ni kuwa alikuwa mtu mwenye akili nyingi. Kwa wanafunzi wa LL.B '93 uwezo wake ulifahamika haraka sana baada ya mitihani ya majaribio katikati ya muhula wa pili wa masomo ya mwaka wa kwanza mnamo Mwezi Februari 1990 ambapo aliongoza katika somo lililokuwa linaogopwa sana tulilokuwa linafundishwa na Dr. Mwemezi Mukoyogo la Legal Method. Baada ya hapo kila mtu alimjua Lutema.

Aidha, alikuwa na sifa ya kuandika notisi za darasani kwa umahiri mkubwa na ni kwamba alikuwa anaandika kila kitu Mwalimu alichosema. Hivyo yeote ambaye hakuhuduria kipindi alikuwa anauliza Lutema yupo wapi ili ampe notisi zake aweze kunakili.

Alipomaliza chuo mwaka 1993 alijiunga na Tanzania Legal Corporation (TLC) na yeye pamoja na Marehemu Michael Khalist (amefariki mwezi uliopita) walikuwa chini ya uangalizi wa Marehemu Julius Francis Ishengoma Ndyanabo na aliwapenda sana na alipoamua kuanzisha ofisi yake ya uwakili aliwapa ofa ya kujiunga naye lakini walisita Lutema aliamua kujiunga na Kampuni ya Kisusi & Company Advocates na Michael Khalist akajiunga utumishi wa umma. Lakini ilipofika mwanzoni mwaka 1995 Lutema aliamua kujiunga na Julius Chambers Advocates na kujumuika nami huko.

Lutema, alikuwa mtu anayependa kusoma na kununua vitabu vya kila namna hasa ya mambo yahusuyo ulimwengu. Nilipokuwa nikisoma Marekani kila nikirudi kutoka huko nilimletea vitabu alivyokuwa ameagiza nimnunulie. Kwa upande mwingine alikuwa ni mcheza muziki mzuri sana na tulipokuwa wanafunzi pale Chuo Kikuu basi bendi zilipokuja kupiga muziki yeye, Eustard Ngatale, Ta Eustace Rwebangira, na James Njelwa walikuwa wakijimwaga na kuyarudi magoma kama hawana akili nzuri.

Funzo lingine kutoka kwa Sangalali ni kuwa alikuwa na falsafa moja juu ya fedha. Asilimia 80% aliyoipata alikimbilia kuweka benki na kuwa 20% ndiyo ya matumizi ikiwemo na ile ya kupata kinywaji kidogo. Hivyo wakati ule tupo kwa Marehemu Ndyanabo na hata baadaye alipokuwa ameanzisha Lutema & Company Advocates alipopata fedha hata iwe nyingi kiasi gani breki ya kwanza ilikuwa ni benki kuweka hiyo asilimia 80% na baadaye kuwekeza. Alisema hivyo ndivyo watu matajiri akiwemo Mengi walivyotajirika.

Ndugu Waombolezaji Wenzangu,

Mpaka dakika ya mwisho wa uhai wake Lutema alikuwa mwaminifu sana kwa LEAT na alikuwa tayari kutekeleza majukumu aliyopewa na LEAT kama Mwanachama.

Aliiependa LEAT na alikuwa miongoni mwa Wanachama wa LEAT walioamua kuwa nirudi LEAT mwishoni mwa Mwaka 2012 kuiongoza baada ya viongozi waliokuwapo kuondoka na hali ya taasisi kuwa mbaya kifedha.

Sisi kama LEAT tunasema pole sana kwa familia nzima ya Lutema mkewe, Alistidia, wanawe, Adam, Abel, Aaron na Andrea, Wazazi wake (Baba na Mama) dada na kaka zake. Tunatoa pole sana kwa Wafanyakazi wenzake wapendwa katika kampuni ya MSL Attorneys Dora Mallaba, Abriaty Kivea and Subira Omary, Deusderious Mbunda, Mary Erasto Zuakolo, Aida Samuel, and Edmund Rweyemamu na interns (Stella Maimu, Deogratias Kunambi and Debora Daywell. Aidha, tunatoa pole sana kwa partners na wafanyakazi wa Asyla Attorneys (Senen Mponda, Brooke Montgomery, na Daniel Welwel tukitaja wachache) kwani walikuwa sehemu muhimu sana katika maisha yake ya uwakili na hata walichangia sana kumuuguza miaka ya nyuma. Kwa wote tunasema poleni sana.

Mwisho tunawasihi tuendelee kuiombea roho yake ili Mwenyezi Mungu ampokee Mseminari huyu wa Katoke Seminari, Biharamulo Kagera kuanzia (1982-1988), iliyokuwa mita 800 tu kutoka shule yangu chovu ya Wazazi, Biharamulo Secondary, lakini mwisho wa siku tukakutana na kusoma pamoja sheria Chuo Kikuu cha Dar es Salaam, aweze kuona uso wa Mungu tusichoke kumuombea kila siku. Pumzika katika heri ya Kristu, Melchisedek Sangalali Lutema hadi tutakapoonana tena paradiso.

**Raha ya Milele Umpe E Bwana
na
Mwanga wa Milele Umwangazie
Apumzike Kwa Amani. Amina**

Dr. Rugemeleza A.K. Nshala
Mkurugenzi Mtendaji